

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2020 оны 12 сарын 28 өдөр

Дугаар 13

Сүхбаатар сум

Сэлэнгэ аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны
үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай

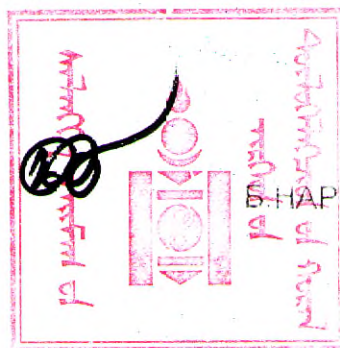
Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1-ийн "д", 19 дүгээр зүйлийн 19.1, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.11, Төсвийн тухай хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1.1 дэх заалтыг тус тус үндэслэн ТОГТООХ нь:

1.Сэлэнгэ аймгийн Засаг даргын 2021-2024 үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хавсралтаар баталсугай.

2.Хөтөлбөрийг сурталчлах, хэрэгжүүлэх ажлыг иргэд, олон нийтийн оролцоонд тулгуурлан зохион байгуулж, хэрэгжилтийн явц, үр дүнг жил бүр аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд танилцуулж, ард иргэдэд тайлагнаж ажиллахыг аймгийн Засаг дарга /Ш.Оргил/-д үүрэг болгосугай.

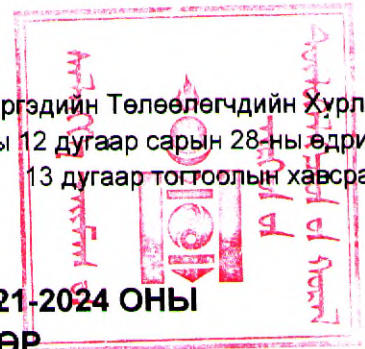
3.Хөтөлбөрийн зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд идэвх, санаачлагатай ажиллахыг аймгийн бүх шатны нутгийн удирдлагын байгууллагуудад даалгаж, нийт иргэд, аж ахуйн нэгжүүдэд уриалсугай.

ДАРГА

Б.НАРАНГУЯА

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН 2021-2024 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР

НЭГ. “КОВИД-19” БОЛОН БУСАД ХАЛДВАРТ ЦАР ТАХЛААС ҮҮДЭЛТЭЙ ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ БОДЛОГО:

1.1. “Ковид-19” болон бусад халдварт цар тахлын үед эрүүл мэндийн байгууллагуудын хүний нөөцийн бодлого төлөвлөлтийн бэлэн байдлыг хангаж, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг бэхжүүлнэ.

1.2. “Ковид-19” халдварт цар тахлын үед эрүүл мэндийн байгууллагуудын оношлуур, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийн бодисыг урьдчилан нөөцлөх, түргэвчилсэн оношлуур болон РТ-ПСР төхөөрөмжөөр хангана.

1.3. Иргэд, олон нийтэд “Ковид-19” халдварт цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх талаар хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга, сурталчилгаа хийх, сэтгэл зүйн зөвлөгөө, дэмжлэг үзүүлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.

1.4. “Ковид-19” цар тахлын дэгдэлтийн үед эрүүл мэндийн байгууллагын санхүүжилтийг эн түрүүнд шийдвэрлэж, үйл ажиллагааг тасалдуулахгүй явуулах нөхцөл боломжоор хангана.

1.5. Томуу, томуу төст өвчин, улаанбурхан, улаанууд зэрэг амьсгалын замын халдварт өвчнөөс сэргийлэх дархлаажуулалтад сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдийг хамруулах ажлыг зохион байгуулна.

1.6. “Ухаалаг цахим сургалт”-ын орчинг нэмэгдүүлэн, хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг тасралтгүй зохион байгуулж, багш нарын мэдлэг ур чадвар, эцэг эхчүүдийн оролцоог дээшлүүлнэ.

1.7. Нийгмийн халамж, даатгал, хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээнд хамрагдах иргэдэд банк, төлбөр тооцооны цахим үйлчилгээний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.

1.8. Онцгой нөхцөл байдлын үед гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хүүхдийн эрхийг хамгаалах тусламж дэмжлэг, хариу арга хэмжээг шуурхай авч хэрэгжүүлнэ.

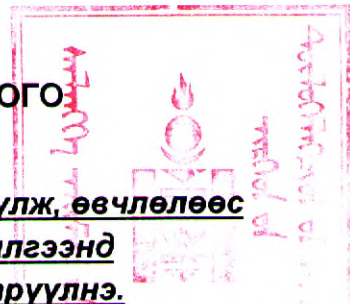
1.9. Тусгай хэрэгцээт болон зорилтот бүлгийн өрх, иргэдэд үзүүлэх халамж, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

1.10. Коронавируст халдвар /Ковид-19/-аас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд зарцуулах хөрөнгийг орон нутгийн төсвийн боломжид үндэслэн төлөвлөн батлуулж, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж, халдвар хамгааллын хэрэгслээр мэргэжлийн байгууллагуудыг хангана.

1.11. Коронавируст халдвар /Ковид-19/-ын эдийн засагт үзүүлэх нөлөөг багасгах зорилгоор Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй бодлогыг орон нутагт зохион байгуулж, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж ажиллана.

ХОЁР.ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

2.1. Эрүүл мэнд:

Иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлж, өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, оношилгоо, эмчилгээнд "Ухаалаг цахим" технологийг нэвтрүүлнэ.

2.1.1. Хүн амын дунд халдварт болон халдварт бус өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг үзлэг, оношилгоо, шинжилгээг тасралтгүй зохион байгуулна.

2.1.2. Эрүүл идэвхтэй амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэх "Эрүүл, идэвхтэй амьдрал", "Халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх", "Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд", "Хавдрын эсрэг", "Элэг бүтэн Монгол", "Харшлаас сэргийлэх", "Эрүүл гэр бүл-Эрхэм баян" арга хэмжээг зохион байгуулна.

2.1.3. "Хорт хавдараас урьдчилан сэргийлэх, оношлох, эмчлэх тусламж үйлчилгээний иж бүрэн тасаг"-ийг аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт шинээр нээж ажиллуулна.

2.1.4. Иргэдэд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд цахим технологийг нэвтрүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.

2.1.5. Мэргэжлийн өндөр ур чадвартай, туршлагатай нарийн мэргэжлийн эмч, эмнэлгийн ажилтныг гэрээний тусгай нөхцөлтэйгээр ажиллуулах, гадаад, дотоодод туршлага судлуулах, давтан сургах арга хэмжээг үе шаттай зохион байгуулна.

2.1.6. Яаралтай түргэн тусламжид агаарын тээврийн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.

2.1.7. Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн боловсрол олгож, "Эрүүл хүүхэд-Эрүүл Ирээдүй" эрт илрүүлэг үзлэгийг зохион байгуулж, эрүүлжүүлэх ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

2.1.8. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанар, аюулгүй байдлыг хангаж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэн бүртгэл, хяналтын цахим тогтолцоог бүрдүүлнэ.

2.1.9. Зарим сумын Эрүүл мэндийн төвүүдийг шүдний эмчээр хангаж, шүдний кабинеттай болгоно.

2.1.10. "Тусгай хэрэгцээт иргэн, хүүхдийг эмчлэх, сувилах, сэргээн засах тасаг"-ийг аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт шинээр нээж, протез, ортопедын техник, технологийн үйлчилгээг бий болгоно.

2.1.11. "Хачигт халдварын оношилгооны загвар төв"-ийг байгуулж, Сүрьеэгийн эмнэлгийг бие даасан байртай болгоно.

2.1.12. Аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн дэргэд "Эрүүл мэндийг дэмжих төв", Эмгэг судлалын лаборатори, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт "Хүчилтөрөгчийн үйлдвэр"-ийг ашиглалтад оруулна.

2.1.13. "Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн хөгжлийн төв"-ийг байгуулна.

2.1.14. Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудын тогтвор суурьшилтай нөхцөлийг хангаж, мэргэжлийн ёс зүй, харилцаа хандлага, хариуцлагыг дээшлүүлнэ.

2.2. Боловсрол:

Хөгжлийг түүчээлэх чадвартай Монгол хүнийг хөгжүүлнэ.

2.2.1.Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдад “Мэргэжил сонголт” арга хэмжээг үе шаттай зохион байгуулж, гадаад, дотоодын их, дээд, ерөнхий боловсролын сургууль болон бусад боловсролын байгууллагуудтай олон талд хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн ажиллана.

2.2.2.“Сургалтын байгууллага-тоног төхөөрөмж” арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

2.2.3.“Чадварлаг багш” арга хэмжээг зохион байгуулна.

2.2.4.Судалгаа, арга зүйн байгууллагуудтай хамтран сургууль, цэцэрлэгийн сургалтын чанарыг сайжруулна.

2.2.5.Хүүхэд бүрийн авьяас чадварыг нээн илрүүлж, чөлөөт цагийг үр дүнтэй өнгөрүүлэх “Хүүхэд хөгжлийн ордон” байгуулна.

2.2.6.Тусгай хэрэгцээт хүүхдийг сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих боломж, нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

2.2.7.Ерөнхий боловсролын лаборатори 4 дүгээр, Мандал сумын ерөнхий боловсролын 3 дугаар сургууль болон Цагааннуур сумын ерөнхий боловсролын сургуулиудын хичээлийн байрны өргөтгөл, зарим шаардлагатай сургуулийн спорт заал, дотуур байрыг шинээр барих, сургууль, цэцэрлэгүүдийн их засварын ажлыг ээлж дараатай шийдвэрлэнэ.

2.2.8.Ерөө суманд 960 хүүхдийн сургууль, Мандал суманд 100 хүүхдийн цэцэрлэг, Түнхэл тосгонд 50 хүүхдийн дотуур байрыг ашиглалтад оруулна.

2.2.9.Мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төв, политехникийн коллежийг дэмжиж, орон нутгийн онцлог давуу талд түшиглэн мэргэжлийн төрлийг нэмэгдүүлнэ.

2.2.10.Хүүхэд, залуучуудын орос хэл сурах идэвхийг өрнүүлж, “Оросын шинжлэх ухаан, соёлын төв”-ийн салбарыг нээн ажиллуулна.

2.2.11.Сургууль бүрт сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

2.3.Биеийн тамир, спорт:

Биеийн тамир, спортыг дэмжих замаар хүний дундаж наслалтыг уртасгана.

2.3.1.“Спортлог Сэлэнгэчүүд” арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

2.3.2.“Эрүүл иргэний төлөө хамтдаа” хөдөлгөөнийг аймгийн хэмжээнд өрнүүлж, үр дүнг тооцно.

2.3.3.Аймгийн Засаг даргын нэрэмжит төрийн албан хаагчдын дунд спортын олон төрөлт тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.

2.3.4.Усан спортоор хүүхэд, залуус, иргэдийг хичээллэх боломжоор ханган усан сэлэлтийн тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.

2.3.5.“Хүүхдийн олимп” наадмыг зохион байгуулна.

2.3.6.Биеийн тамир, спортын салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, мэргэшүүлэх, чадавхижуулах, мерит зарчмын дагуу шат шатны байгууллагуудад шатлан ажиллуулах бодлого хэрэгжүүлнэ.

2.3.7.Үндэсний спортын төрлөөр хичээллэгсэд болон сонирхогчдын тоог нэмэгдүүлж, хүүхэд залуучуудад өвлүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

2.3.8.Тамирчдын ур чадварыг ахиулж, улс, тив, дэлхийд өрсөлдөхүйц тамирчдыг бэлтгэнэ.

2.3.9.Иргэдийн идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх орчин нөхцөлийг сайжруулна.

2.3.10.Хүүхэд, залуучуудын бие бялдрын хөгжлийг дэмжих зорилгоор заавал биелүүлэх спортын норм, нормативыг насны ангиллаар тогтоож мөрдүүлнэ.

2.3.11.Аймгийн Биеийн тамир, спортын газрыг түшиглэн бөхийн спортын нэгдсэн төвийг байгуулна.

2.3.12. Өвлийн спортыг дэмжиж, Ерөө сумын Бугант тосгоныг түшиглэн хоккейн төрлийг хөгжүүлнэ.

2.4. Соёл, урлаг:

Хүний хөгжилд соёл урлагийн үр нөлөөг нэмэгдүүлж, соёл уламжлалаа дээдэлдэг иргэн төлөвшүүлнэ.

2.4.1.Хүүхэд, залуучууд, уран бүтээлчдийг дэмжих бодлогыг хэрэгжүүлэн, улсын болон олон улсын чанартай уралдаан тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлнэ.

2.4.2.“Бид Сэлэнгийн үр сад”, “Эв модны наадам”, “Монгол өв соёл-Монголын дархлаа” “Монгол гэрийн уламжлалт урлал, зан үйл” зэрэг томоохон арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулан өв соёлыг түгээн дэлгэрүүлнэ.

2.4.3.“Сэлэнгэ соёл” үзэсгэлэн худалгааг зохион байгуулна.

2.4.4.Монгол өв соёлоо ур чадварын өндөр түвшинд өвлөсөн билиг авьяастнуудыг алдаршуулна.

2.4.5.“Монгол төгсөшгүй, мөхөшгүй, мохошгүй” язгуур урлагийн хамтлагуудын нэгдсэн тоглолтыг зохион байгуулна.

2.4.6.“Монгол хүүхэд–Монгол соёл” цахим концертын арга хэмжээг зохион байгуулна.

2.4.7.“Сэлэнгэ сайхан нутаг”-ийн байгалийн өвийг баримтжуулж, хамгаалан түгээн дэлгэрүүлнэ.

2.4.8.“Цахим номын сангийн сан хөмрөгийн үйлчилгээ”-ний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.

2.4.9.Аймгийн Музей болон орон нутгийн судлах танхимд эх сэрныхос түүх соёлыг таниулах зорилгоор хүүхдийн нас, сэтгэхүйд тохирсон үзмэрүүдээр баяжуулж, виртуал хэлбэрээр үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

2.5. Хүүхэд, залуучууд, гэр бүлийн бодлого:

Гэр бүл, хүүхэд, залуучууд, эмэгтэйчүүдийн хөгжлийг дэмжиж, иргэн бүрт хүрсэн шуурхай үйлчилгээг бий болгоно.

2.5.1.Гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг бүх шатанд зохион байгуулж, “Хүчирхийлэлгүй аймаг” болох бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

2.5.2.Ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдын дунд гэр бүл төлөвлөлтийн талаарх мэдлэг, мэдээллийг олгох ажлыг зохион байгуулна.

2.5.3.Хүүхдийг болзошгүй эрсдэл, осол гэмтэл, гэмт хэрэг, цахим орчны нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэхэд төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

2.5.4.Хүүхдийн хүмүүжил төлөвшлийн асуудалд онцгой анхаарч, гэр бүлийн гишүүн бүрт зориулсан нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулж, эцэг, эхийн үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлнэ.

2.5.5.Залуучуудын хөгжих, тэдний эрх ашгийг хамгаалахад чиглэсэн клуб, холбоодын үйл ажиллагааг дэмжиж, хөдөөгийн залууст нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлнэ.

2.5.6.Аж ахуйн нэгж, албан байгууллагуудын нийгмийн хариуцлагын хүрээнд залуучуудын амьдрах орчин, боловсрол, гэр бүлд оруулах дэмжлэгийг нэмэгдүүлнэ.

2.5.7.Жендерийн эрх тэгш байдлыг эрхэмлэсэн соёлыг төлөвшүүлэх ажлыг бүх шатны байгууллагуудад хэрэгжүүлж, хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлнэ.

2.6.Хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн хамгаалал, даатгал:

Иргэний аж ахуй эрхлэх үр чадварыг нь хөгжүүлж, дэмжлэг үзүүлэн ажилтай, орлоготой болгоно.

2.6.1.Иргэдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн хөдөлмөр эрхлэлтийн хүртээмжтэй бодлого, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

2.6.2.Гарааны бизнес эрхлэгч залууст бизнесээ өргөжүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, үр чадвар, санхүүжилт олгох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

2.6.3.Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн нэгдсэн санг баяжуулж, ажилгүй иргэдийн тоог бууруулна.

2.6.4. Олон улсын “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн удирдлагын тогтолцооны стандарт”-ыг төрийн болон аж ахуй нэгж байгууллагад нэвтрүүлнэ.

2.6.5.Ахмад настны хөгжил, хамгааллын үйл ажиллагааг тогтмолжуулан, хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

2.6.6.Албан бус салбарт хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэд болон малчдын нийгмийн даатгалын хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.

2.6.7.Сайн дурын даатгалд хамрагдагсдын тоог нэмэгдүүлнэ.

2.6.8.Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны үлдэгдлийн тодорхой хэсгийг гэр бүлд нь өвлүүлэх ажлыг хэрэгжүүлнэ.

2.6.9.Иргэн бүрийг эрүүл мэндийн даатгалын хөнгөлөлтөөр урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх эрүүл мэндийн үзлэг, оношилгоонд тогтмол хамруулах ажлыг зохион байгуулна.

2.6.10.Тусгай хэрэгцээт иргэдийг хөгжүүлж, оролцоог ханган, ээлтэй орчин, хөдөлмөрлөх нөхцөл, боломжийг сайжруулна.

ГУРАВ.ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

3.1.Хөдөө аж ахуйн бодлого

Байгальд ээлтэй, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицсон цогц, эрсдэл даах чадвартай, нийгмийн хөгжлийн чиг хандлага, хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн, эрчимжсэн хөдөө аж ахуйг хөгжүүлж эрүүл, аюулгүй хүнсний хангамжийг сайжруулна.

3.1.1.Атрын 4-р аяныг хэрэгжүүлж, газар тариалангийн тогтвортой үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.

3.1.2.Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд орчин үеийн дэвшилтэд техник, технологийг нэвтрүүлж, тариалангийн талбайн хөрсний үржил шимийг хамгаалан ойн зурвас, хашаажуулах төслийг хэрэгжүүлж, эрдэм шинжилгээний

байгууллагууд, төр, хувийн хэвшлийн оролцоотойгоор ирээдүйтэй болон нутагшсан үрийн хангамжийг нэмэгдүүлнэ.

3.1.3.Усалгаатай тариаланг хөгжүүлэх, мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран услах боломжтой талбайн судалгааг хийж, усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

3.1.4.Агротехникийн засвар үйлчилгээний төв байгуулах санал, санаачилгыг дэмжиж хамтран ажиллана.

3.1.5.Хүлэмжийн болон зоорины аж ахуй эрхлэлтийг дэмжиж, шинэ ургацын ногооны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.

3.1.6."Жимс жимсгэнэ" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн, тариалах талбайн хэмжээ, нэр төрлийг олшруулж, боловсруулах үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ.

3.1.7.Тариалангийн бүс нутагт эрчимжсэн мал аж ахуйн суурин, хагас суурин мал аж ахуйг эрхлэн бэлчээрийн мал аж ахуйгаас татгалзаж, "Сэлэнгэ мах", "Сэлэнгэ сүү", "Нарийн нарийвтар ноост хонь" төслийг хэрэгжүүлнэ.

3.1.8.Сэлгээн дэх таримлын төрөл зүйлийг нэмэгдүүлэх замаар тариаланд ашиглагдах боломжтой атар болон атаршсан газрыг эргэлтэнд оруулан тэжээлийн ургамал тариалалтыг нэмэгдүүлж, баяжуулсан тэжээлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.

3.1.9.Мал сүргийг гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх эрүүлжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний экспортын боломжийг нээнэ.

3.1.10.Сүхбаатар суманд "Мал эмнэлгийн лаборатори" байгуулна.

3.1.11."Мал эмнэлгийн ариутгал, халдваргүйтгэл, хяналт шалгалтын нэгдсэн цэг"-ийг Тахилт, Хөшөөтийн даваанд байгуулна.

3.1.12."Хөдөө аж ахуйн их сургууль"-ийн салбарыг байгуулах ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

3.2. Байгаль орчин:

Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглаж, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, хүрээлэн буй орчны бохирдол, доройтлыг бууруулж, иргэдийн эрүүл орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

3.2.1.Ус, хөрсийг хамгаалж, цөлжилт, бэлчээрийн доройтлоос сэргийлэн ойн зурвасыг нэмэгдүүлнэ.

3.2.2.Ойн хөнөөлт хортон шавжийн олшрол, тархалтын судалгаанд тулгуурлан устгах ажлыг зохион байгуулна.

3.2.3.Ойгоос мод бэлтгэх хуваарь, мод бэлтгэх эрхийн бичиг, гарал үүслийн гэрчилгээний олголтыг цахим хэлбэрт шилжүүлнэ.

3.2.4.Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажлыг эрчимжүүлж, хилийн шороон зурвасыг сэргээх ажлыг зохион байгуулна.

3.2.5.Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, талуудын оролцоог нэмэгдүүлж ойн агропарк байгуулна.

3.2.6.Аймгийн хэмжээнд нэн ховор, ховор ан амьтан болон Хараа, Ерөө голуудын загасны судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэн, биотехникийн арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.

3.2.7. Ашигт малтмал олборлолтын үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газруудад техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

3.2.8. Түүхэн болон байгаль экологи, эдийн засгийн хувьд ач холбогдолтой газар нутгийг хамгаалалтад авах ажлыг зохион байгуулна.

3.2.9. Хог хаягдлыг ангилан ялгах, дахин боловсруулах үйлдвэр байгуулж, аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, устгах байгууламжийн тоог нэмэгдүүлнэ.

3.3. Аялал жуулчлал:

Аялал жуулчлалын салбарын тогтвортой хөгжлийг хангаж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн жуулчдын ая тухтай амрах орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

3.3.1. "Сайханы хөтөл"-ийн "Шилэн гүүр"-ийг ашиглалтад оруулж, олон улсын жишигт нийцсэн аялал жуулчлалын цогцолбор байгуулна.

3.3.2. Байгаль экологийн онцлог, түүх соёлын биет ба биет бус өв соёлыг хадгалсан НИТАЖ /нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлал/-ыг хөгжүүлнэ.

3.3.3. Аялал жуулчлалын стандартад нийцсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэмэгдүүлж, дотоодын өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.

3.3.4. Аймгийн аялал жуулчлалын маршрут, амралтын газруудын байршлыг харуулсан аппликейшнийг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран нэвтрүүлнэ.

3.3.5. Олон улсын жишигт нийцсэн аялал жуулчлалын олон талт арга хэмжээг /эвент/ бий болгож, дотоод, гадаадын жуулчдын тоог нэмэгдүүлнэ.

3.4. Үйлдвэрлэл, худалдаа үйлчилгээ:

Худалдаа үйлчилгээний газруудыг орчин үеийн эрүүл ахуй, стандартын шаардлага хангуулж, үйлчилгээний чанар, харилцааны соёл дээшлүүлэх, аймаг, сүм, багийн түвшинд ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлж, нэр төрөл, чанар хүртээмжийг дээшлүүлж, хүний нөөцийг чадавхжуулан үйлдвэрлэл үйлчилгээний төвүүдийг бий болгоно.

3.4.1. "Сүм бүрт нэг үйлдвэр үйлчилгээ" арга хэмжээг төр хувийн хэвшлийн хамтарсан хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлнэ.

3.4.2. "Сэлэнгийн брэнд" аймгийн хөтөлбөрийг хэрэгжилтийг эрчимжүүлж, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлэн, дотоод гадаадын зах зээлд нийлүүлнэ.

3.4.3. Баялаг бүтээгч иргэдийн бие даасан, бүтээлч байдлыг дэмжих аяныг өрнүүлнэ.

3.4.4. Орон нутгийн түүхий эдэд түшиглэн Хушаат суманд "Цардуулын үйлдвэр" байгуулна.

3.4.5. Худалдаа үйлчилгээний салбарын орчин нөхцөлийг сайжруулан үйлчилгээний соёл, хүний нөөцийг чадавхжуулна.

3.4.6. Нийтийн хоолны үйлдвэр, үйлчилгээний ажиллагсдыг сургах, мэргэшүүлэх, чадавхжуулах арга хэмжээ авч, сургууль, цэцэрлэгийг мэргэжлийн хоол зүйчтэй болгоно.

3.4.7. "Ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлэх" арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

3.4.8. Барилгын материалын хийц, эдлэл үйлдвэрлэх санал, санаачилгыг дэмжин хэрэгжүүлнэ.

3.4.9.Стандартын хэрэгжилтийг сайжруулж, хэмжил зүйн зөрчлөөс сэргийлэх зорилгоор эталоны нарийвчлалыг дээшлүүлэн, цахилгаан эрчим хүчний 3 фазын тоолуур шалгах суурин эталон төхөөрөмжийг суурилуулж, хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангана.

3.5.Хөрөнгө оруулалт, дэд бүтэц:

Хүн амын орон сууц, эрчим хүч, ус хангамж, ариутгах татуургын талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлж, иргэдийн эрүүл орчинд ая түхтэй амьдрах нөхцөлийг сайжруулна.

3.5.1.Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө, Зүүнбүрэн, Шаамар, Хүдэр, Орхон, Орхонтуул, Сант, Алтанбулаг, Жавхлант сумдын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, батлуулна.

3.5.2.Алтанбулаг, Сүхбаатар сумдыг **“Сумын хөгжил”** хөтөлбөрт хамруулна.

3.5.3.Цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шинэчилж, хүчдэлийн уналттай айл өрх болон шинэ суурьшлын бүсийн эрчим хүчний асуудлыг шийдвэрлэнэ.

3.5.4.Ашиглалтын шаардлага хангахгүй болсон барилга байгууламж, нийтийн орон сууцыг дахин төлөвлөлтөд оруулж, гэр хорооллыг дэд бүтцийн шийдэл бүхий амины болон нийтийн орон сууцны хороололд шилжүүлэн иргэд болон төрийн албан хаагчдыг орон сууцжуулах арга хэмжээг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

3.5.5.Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойг тохиолдуулан түүхэн болон дурсгалт газруудыг сэргээн засварлаж, тохижуулна.

3.5.6.Сэлэнгэ аймаг байгуулагдсаны түүхт 90 жилийн ойг тохиолдуулан **“Шинэ Сэлэнгэ”** бүтээн байгуулалт, тохижилт үйлчилгээний ажлыг хэрэгжүүлнэ.

3.5.7.Сүхбаатар суманд **“Аймгийн ёслол хүндэтгэлийн өргөө”**-г засварлан ашиглалтад оруулна.

3.5.8.Аймгийн төрийн байгууллагуудын **“Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төв”**-ийг барьж ашиглалтад оруулна.

3.5.9.Түшиг, Баруунбүрэн сумдад **“Нутгийн удирдлагын ордон”** барьж, ашиглалтад оруулна.

3.5.10.Аймгийн төвд 50мвт-ын хүчин чадалтай дулааны цахилгаан станц, Ерөө голыг түшиглэн 10 мвт хүчин чадалтай бага оврын усан цахилгаан станцыг барьж, ашиглалтад оруулна.

3.5.11.Шаамар-Зүүнбүрэн-Цагааннуур-Түшиг-Зэлтэрийн боомт чиглэлийн 120.85 км авто зам, Дархан, Амарбаясгалант хийд чиглэлийн 33.2 км авто зам, Алтанбулаг сумын гэр хорооллын дундах 3.6 км зам, Ерөө-Бугант чиглэлийн хатуу хучилттай 74 км авто замын ажлыг барьж байгуулах ажлыг холбогдох байгууллагад санал хүргүүлж, шийдвэрлүүлж, аймгийн хэмжээнд 231.6 км авто зам барих ажлыг эхлүүлнэ.

3.5.12.Сум, суурин газруудын дулааны эх үүсвэр, дулааны шугам сүлжээг өргөтгөн шинэчилж, зарим сумдын инженерийн шугам сүлжээ, цэвэрлэх байгууламжийг сэргээн засварлана.

3.5.13.Зарим сумдад спорт цогцолборын барилга, залуучуудын чөлөөт цаг өнгөрөөх талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн, **Сүхбаатар суманд хөл бөмбөгийн талбай, “Хүүхдийн тоглоомын парк”** байгуулна.

3.5.14.Зарим сумдад цэцэрлэгийн барилгыг шинээр ашиглалтад оруулж, өргөтгөл, их засварыг хийнэ.

3.5.15.Эрүүл мэндийн төвүүдийн засвар үйлчилгээ, өргөтгөлийн барилгын ажлыг хийж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангана.

3.5.16.Сумдад үерийн даган засварлах, гүүр барих ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

3.5.17.Агаарын хөлөг хөөрч, буух зурвас байгуулж, нислэг үйлдэх хэвийн үйл ажиллагааг хангана.

3.5.18.“Сэлэнгэ-Энерго” ОНӨААТҮГ, “Урсгал-Ус” ХК-ий тоног төхөөрөмжийг үе шаттайгаар шинэчилнэ.

3.5.19.Сүхбаатар сумын автозамыг өргөтгөж, гэрлэн дохиог шинээр байршуулна.

3.5.20.Зарим сумдын соёлын төвийн барилгыг засварлах, өргөтгөх, шинээр барих ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

3.6. Санхүү, төсвийн зохицуулалт:

Төсвийн ил тод байдал, сахилга батыг хангаж, төсвийн төлөвлөлтийн оновчтой хуваарилалт, зарцуулалтыг удирдан, орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газруудын санхүүгийн үйл ажиллагааг сайжруулж, иргэд олон нийтийн санхүү, төсвийн мэдлэгийг дээшлүүлнэ.

3.6.1.Эдийн засгийн нөөц бололцоонд тулгуурласан төсвийн төлөвлөлтийг оновчтой зохион байгуулж, гүйцэтгэлийн хяналтын системийг сайжруулж, үр дүнгийн шинжилгээнд суурилсан төсвийн ил тод байдлыг хангана.

3.6.2.Орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газруудын үйл ажиллагаанд эдийн засгийн үр ашгийн шинжилгээ хийж, үйл ажиллагааг сайжруулна.

3.6.3.Татвар төлөгчдийн бүртгэлийг сайжруулж, тайлагналт, үйл ажиллагааг цахимжуулж, хуулийн хүрээнд татвар ногдуулах боломжийг эрэлхийлж татварын суурийг нэмэгдүүлнэ.

3.6.4.Төрийн албаны хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн санг цалингийн нэгдсэн системтэй холбож, орон тоо, цалин хөлсний зардлын төлөвлөлт, хэрэгжилт, хяналтыг сайжруулна.

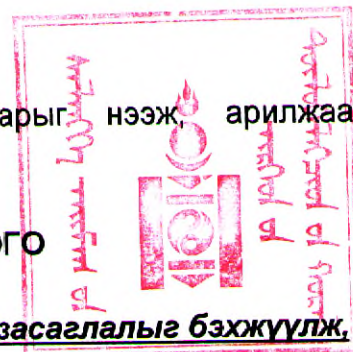
3.6.5.Статистикийн мэдээ, тооллого, судалгааг үнэн, бодитой хийж, үр дүнгийн шинжилгээнд суурилсан мэдээллийг хэрэглэгчдэд боломжит хэлбэрээр тархааж, бодлогын баримт бичиг боловсруулах үйл ажиллагаанд ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

3.6.6.“Иргэн та эдийн засагч” арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

3.6.7.Инновацийн үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийг шинээр байгуулж, аймгийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийг хэрэгжүүлнэ.

3.6.8.Аймгийн төвд “Монгол банк”-ны салбарыг нээж, арилжааны банкнуудын үйл ажиллагааг чадавжуулна.

ДӨРӨВ. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

4.1.Нутгийн захиргаа:

Төрийн үйлчилгээнд ухаалаг-тогтвортой засаглалыг бэхжүүлж, чадахуйн зарчимд суурилсан хариуцлагатай, шуурхай, нээлттэй, ил тод төрийн үйлчилгээг хүргэнэ.

4.1.1.Мэргэшсэн, чадварлаг, ил тод, үр нөлөөтэй, чадахуйн зарчимд тулгуурласан ухаалаг, ёс зүйтэй төрийн албыг төлөвшүүлнэ.

4.1.2.Төрийн албан хаагчийн ажиллах орчин, нийгмийн баталгааг хангах арга хэмжээг үе шаттай хэрэгжүүлж, төрийн бүх шатны байгууллагад суралцагч байгууллагын соёлыг бэхжүүлнэ.

4.1.3.Төрийн албан хэрэг хөтлөлтийг кирил болон үндэсний бичгээр хослуулан явуулах бэлтгэл ажлыг шат дараатай хэрэгжүүлнэ.

4.1.4.Төрийн үйлчилгээний цахим шилжилтийг хэрэгжүүлж, цахим үйлчилгээний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.

4.1.5.Иргэдийн санал, өргөдөл, гомдлыг шуурхай шийдвэрлэх зарчмыг баримтлан “Таныг сонсьё” арга хэмжээг төрийн бүх шатны байгууллагуудад хэрэгжүүлж, захиргааны шийдвэр гаргах, хянах үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

4.1.6.Олон улсын болон төсөл хөтөлбөрийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах үйл ажиллагааг өргөжүүлж, уламжлалт харилцааг бэхжүүлэн шинэ түншлэлийг нэмэгдүүлж, гадаад хамтын ажиллагааны үр нөлөөг дээшлүүлнэ.

4.1.7.Хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичгийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх мэдээллийн дэд бүтцийг хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.

4.1.8.Орон нутгийн төр, төсвийн байгууллагуудын үйл ажиллагаа болон хөгжлийн бодлогын баримт бичигт төлөвлөлт, явц, гүйцэтгэлд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудит хийж, үр дүнг тооцох тогтолцоог бэхжүүлнэ.

4.1.9.Баг, тосгодоос иргэдэд үзүүлэх төрийн үйлчилгээний орчин нөхцөлийг сайжруулна.

4.1.10.Аймгийн хэмжээний үйл ажиллагааны цар хүрээтэй, орчин цагийн дэвшилтэт технологийн чанарын шаардлага хангасан “Хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах алба” байгуулна.

4.1.11.Төрийн байгууллагаас хэрэгжүүлж байгаа бодлого шийдвэр, ажил үйлчилгээний “СЭЛЭНГЭ-ТОЙМ” мэдээ, мэдээллийн хөтөлбөртэй болж, цаасан суурьт болон цахим сэтгүүлээр дамжуулан сурталчилна.

4.1.12.Гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, гамшгийн эрсдэл, эмзэг байдлыг бууруулах, сээрэмжлүүлэх үйл ажиллагаанд бүх нийтийн оролцоо, мэргэжлийн байгууллагын бэлэн байдлыг ханган, гамшигтай тэмцэх чадавхийг бэхжүүлж, шаардлагатай сумдад Онцгой байдлын тасаг, нэгжийг байгуулна.

4.1.13.Эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтыг зөвлөн туслах үйлчилгээ, сургалт, тандалт, хяналт шинжилгээний арга хэлбэртэй хослуулах, эрсдэлийн судалгаа, баазыг өргөжүүлэх замаар эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог төлөвшүүлнэ.

4.2. Хууль эрх зүй:

Иргэдийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх замаар иргэн бүр хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлдэг төлөвшлийг бий болгож, хүний эрх, эрх чөлөө, нийгмийн дэг журмыг хангах ажлыг ажлыг дээшлүүлж, иргэдийн амьдрах орчны аюулгүй байдлыг хангана.

4.2.1."Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг орон нутагт хангах бодлого"-ыг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

4.2.2.Хууль сурталчлах, таниулах ажлын чанарыг дээшлүүлж, олон нийтэд хууль зүйн мэдээллийг шуурхай хүргэн иргэдийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлнэ.

4.2.3.Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж, иргэдийн аюулгүй, амар тайван байдлыг хангана.

4.2.4.Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг нийтэд түгээн авлига, албан тушаалын гэмт хэргээс ангид байх хандлагыг төлөвшүүлнэ.

4.2.5.Бүх нийтэд хүний эрхийн боловсрол олгож, иргэн бүрийн аюулгүй байдлаа хангах мэдлэг, мэдээллийг нийгэмд түгээн, хүний эрхийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаанд төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн байгууллагуудын хамтын ажиллагааг өргөжүүлнэ.

4.2.6.Стандарт, шаардлагад нийцсэн төрийн архивын барилга барих ажлыг үе шаттай шийдвэрлэнэ.

4.2.7."Нэг иргэн-нэг бүртгэл" арга хэмжээг үргэлжлүүлэн улсын бүртгэлийн мэдээллийг цахимаар авах боломж нөхцөлийг сумдад бүрдүүлнэ.

4.2.8.Улсын хил хамгаалалт, хилийн боомтын аюулгүй байдал, шалган нэвтрүүлэх үйл ажиллагааг шинэчилж, хил хамгаалах албыг бэхжүүлэн, хил хамгаалах байгууллагуудын нэг цонхны үйлчилгээний байрыг ашиглалтад оруулна.

4.2.9.Хууль, хяналтын байгууллагуудын салбар дундын хамтын ажиллагааг сайжруулна.

4.3. Батлан хамгаалах:

Орон нутгийн хамгаалалтын тогтолцоо бэхжиж, батлан хамгаалах чадавх дээшилсэн байна.

4.3.1.Цэргийн насны залуучуудыг алба хаах хүсэл сонирхолыг нэмэгдүүлэх, эрүүл мэнд, бие бялдрыг хөгжүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

4.3.2.Цэргийн штабын сургалтын төвийг байгуулна.

4.3.3."Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх" үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, "Дөл" тэмцээнийг зохион байгуулна.

4.3.4.Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хуулийг иргэд, олон нийтэд сурталчлан, таниулах ажлыг зохион байгуулж, бүх нийтийн оролцоотойгоор орон нутгийн хамгаалалтын бэлтгэлийг хангах, хамгаалах олон талт арга хэмжээг авч, хэрэгжүүлнэ.

ТАВ.НОГООН ХӨГЖИЛ

Байгалийн унаган төрхийг хадгалж, байгалийн нөөцийг зүй зохистой ашиглан, байгальд ээлтэй үзэл санааг түгээн дэлгэрүүлнэ.

5.1.1.Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдад тогтвортой ногоон хот, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжих, мэдлэг, олгоно.

5.1.2.Сибирь жодоо, сибирь хуш, сибирь гацуур зэрэг ховор зүйлийн модлог ургамлыг тарималжуулах ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлнэ.

5.1.3.“Ногоон сум” хөдөлгөөнийг өрнүүлнэ.

5.1.4.Гэр хорооллын болон аялал жуулчлалын бүсэд “Био жорлон” арга хэмжээг зохион байгуулж, хөрсний бохирдлыг бууруулна.

5.1.5.Төв суурин газрын ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, гудамж талбайн гэрэлтүүлэг, камержуулалтыг нэмэгдүүлнэ.

5.1.6.Агаар, орчны бохирдлын эх үүсвэр, хор уршиг, сөрөг нөлөөллийн талаар олон нийтэд мэдээлж, зөв дадалд сургана.

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН
ТАМГЫН ГАЗАР**